

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 463/2012-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. decembra 2012 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a zo sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti J. I., Z., zastúpenej advokátom JUDr. L. M., Česká republika, vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 So 147/2011 z 27. júla 2012 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. I. na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 So 147/2011 z 27. júla 2012 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7 So 147/2011 z 27. júla 2012 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. J. I. priznáva finančné zadosťučinenie v sume 500 € (slovom päťsto eur), ktoré je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť trovy právneho zastúpenia J. I. v sume 269,58 € (slovom dvestošesťdesiatdeväť eur a päťdesiatosem centov) na účet jej právneho zástupcu advokáta JUDr. L. M., Česká republika, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. augusta 2012 doručená sťažnosť J. I., Z. (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. L. M., Česká republika, vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 7 So 147/2011 z 27. júla 2012 (ďalej len „uznesenie z 27. júla 2012“ alebo „napadnuté uznesenie“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom č. k. 5 Sd 66/2007-35 z 20. januára 2009 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) zrušil rozhodnutie správneho orgánu – Sociálnej poisťovne, ústredia Bratislava (ďalej len „Sociálna poisťovňa“) č. 335 720 8170 0 zo 7. marca 2007, ktorým bol sťažovateľke (navrhovateľke) zvýšený vdovský a starobný dôchodok podľa zákona

č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii v znení neskorších predpisov, a vec jej vrátil na ďalšie konanie; sťažovateľke zároveň priznal náhradu trov konania v sume 102,83 €.

Proti tomuto rozsudku podala Sociálna poisťovňa 10. marca 2009 odvolanie.

Dňa 16. marca 2009 krajský súd vyzval sťažovateľku na vyjadrenie k odvolaniu, čo sťažovateľka urobila 23. marca 2009 a svoje vyjadrenie doplnila 27. decembra 2009.

Dňa 21. júna 2010 Sociálna poisťovňa vzala svoje odvolanie späť s odôvodnením, že rozhodne o nároku navrhovateľky.

Najvyšší súd uznesením sp. zn. 7 So 61/2009 z 11. augusta 2010 (ďalej len „uznesenie z 11. augusta 2010“) odvolacie konanie zastavil [§ 207 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“)] a rozhodol, že účastníci nemajú právo na náhradu trov odvolacieho konania [§ 146 ods. 1 písm. c) OSP].

Najvyšší súd v zmysle § 164 OSP vydal opravné uznesenie sp. zn. 7 So 61/2009 z 11. marca 2011 (ďalej len „opravné uznesenie z 11. marca 2011“), ktorým opravil posledný riadok odôvodnenia svojho uznesenia z 11. augusta 2010 tak, že vložil pred bodku text „a dôvody na postup podľa § 146 ods. 2 OSP nezistil“.

Na základe sťažnosti podanej sťažovateľkou ústavný súd nálezom č. k. III. ÚS 454/2010-26 zo 7. júna 2011 (ďalej len „nález zo 7. júna 2011“) vyslovil porušenie jej základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením najvyššieho súdu z 11. augusta 2010 vo výroku o náhrade trov konania v znení opravného uznesenia z 11. marca 2011, zrušil predmetné uznesenie a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. Ústavný súd nálezom zo 7. júna 2011 sťažovateľke nepriznal finančné zadostučinenie a priznal jej nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom.

Najvyšší súd po zrušení jeho skoršieho rozhodnutia vo výroku o trovách konania a vrátení veci na ďalšie konanie nálezom ústavného súdu zo 7. júna 2011 vyhodnotil

a zhrnul závery ústavného súdu z uvedeného nálezu takto: „Ústavný súd vyslovil porušenie označených práv sťažovateľky vo výroku o náhrade trov konania najvyššieho súdu v tom, že odôvodnenie nepovažoval za dostatočné, čím podľa jeho názoru najvyšší súd sťažovateľke neposkytol náležitú ochranu základných práv a slobôd. Uložil preto najvyššiemu súdu v tejto časti vec opätovne prerokovať a rozhodnúť s preskúmaním zavinenia zastavenia konania v zmysle § 146 ods. 2 prvej vety OSP.“ Najvyšší súd opätovne rozhodol o trovách konania napadnutým uznesením z 27. júla 2012 tak, že „navrhovateľke náhradu trov odvolacieho konania nepriznáva“, a na odôvodnenie napadnutého uznesenia v podstatnej časti uviedol, že „... odporkyňa vzala späť opravný prostriedok až potom, ako jej bol doručený rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v obdobnej veci, ktorý obsahoval iný právny názor o výške príspevku k dôchodku politickým väzňom. Odporkyňa právny názor uvedeného súdu rešpektovala, odvolanie vzala späť v príčinnej súvislosti s vysloveným právnym názorom odvolacieho súdu, a preto nie je možné odporkyni pripisovať zavinenie na zastavení konania, keď svoje odvolanie vzala späť a oznámila súdu, že o výške príspevku znova rozhodne.

Najvyšší súd Slovenskej republiky z toho dôvodu nepriznal navrhovateľke náhradu trov konania za právne zastupovanie v zmysle § 146 ods. 2 vety prvej OSP.“

Podľa názoru sťažovateľky najvyšší súd pri rozhodovaní o trovách odvolacieho konania nemal postupovať podľa § 146 ods. 1 písm. c) OSP, ale podľa § 146 ods. 2 OSP, pretože zastavenie odvolacieho konania spôsobila Sociálna poisťovňa, ktorá odvolanie najprv podala, avšak potom, ako sa k nemu sťažovateľka na výzvu krajského súdu prostredníctvom svojho právneho zástupcu vyjadrila, toto odvolanie vzala späť. Týmto postupom najvyššieho súdu malo dôjsť k porušeniu jej označených základných práv a slobôd. Sťažovateľka osobitne zdôraznila, že najvyšší súd napadnutým uznesením rozhodol v rozpore s právnymi závermi vyplývajúcimi z nálezu ústavného súdu zo 7. júla 2011, ktorým bolo skoršie obdobné uznesenie najvyššieho súdu v časti výroku o trovách konania zrušené.

Sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd rozhodol, že najvyšší súd uznesením sp. zn. 7 So 147/2011 z 27. júla 2012 vo výroku o náhrade trov konania porušil jej základné právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny

a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, aby uvedené uznesenie zrušil a sťažovateľke priznal finančné zadosťučinenie v sume 1 000 €, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. I. ÚS 463/2012-7 z 3. októbra 2012 prijal sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k veci listom č. k. KP 4/2012-56 z 22. októbra 2012 vyjadril najvyšší súd, v ktorom uviedol:

«Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) uznesením z 27. júna 2012, sp. zn. 7 So 147/2011 nepriznal sťažovateľke náhradu trov odvolacieho konania. Uvedeným uznesením bol realizovaný nálezh Ústavného súdu Slovenskej republiky zo 17. júna 2011, č. k. III. ÚS 454/2010-26, ktorým bolo uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 11. augusta 2010, sp. zn. 7 So/61/2009 v znení opravného uznesenia z 11. marca 2011, sp. zn. 7 So 61/2009, v časti výroku o náhrade trov konania zrušené a vec bola v tejto časti vrátená najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, lebo podľa názoru Ústavného súdu Slovenskej republiky nebolo odôvodnenie dostatočné, čím nebola poskytnutá náležitá ochrana základných práv a slobôd. Preto uložil najvyššiemu súdu v tejto časti vec opätovne prerokovať a rozhodnúť s preskúmaním zavinenia zastavenia konania v zmysle § 146 ods. 2 prvej vety OSP.

Najvyšší súd Slovenskej republiky riadiac sa uvedeným nálezhom Ústavného súdu Slovenskej republiky opätovne prerokoval vec v časti náhrady trov konania, dospējúc k záveru, že navrhovateľke náhrada trov konania v uvedenom prípade neprináleží, a preto rozhodol tak, že navrhovateľke náhradu trov odvolacieho konania nepriznal. Svoje rozhodnutie náležite odôvodnil skutkovými ako aj právnymi závermi. Ako vyplýva z odôvodnenia napadnutého uznesenia, Najvyšší súd Slovenskej republiky skúmal zavinenie odporkyne na zastavení konania, pričom dospěl k záveru, že toto zavinenie nie je možné pripisovať odporkyni, lebo odporkyňa vzala späť svoj opravný prostriedok až potom, ako jej bol doručený rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v obdobnej veci, ktorý

obsahoval iný právny názor o výške príspevku k dôchodku politickým väzňom. Odporkyňa rešpektujúc uvedený názor Najvyššieho súdu Slovenskej republiky odvolanie vzala späť v príčinnej súvislosti s vysloveným právnym názorom, a preto nie je možné odporkyni pripisovať zavinenie na zastavení konania.

Z uvedeného je zrejmé, že postup Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pri odôvodňovaní svojho právneho záveru vo veci sťažovateľky nemožno považovať za zjavne neodôvodnený alebo arbitrárny, a v danom prípade preto nemohlo byť porušené označené základné právo sťažovateľky nesprávnou a svojvoľnou aplikáciou a výkladom práva...

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto navrhuje, aby Ústavný súd Slovenskej republiky sťažnosti nevyhovel a vo veci vyhlásil nález, že základné práva sťažovateľky v danej veci porušené neboli.»

Najvyšší súd vo vyjadrení z 22. októbra 2012 a právny zástupca sťažovateľky vo vyjadrení z 19. novembra 2012 uviedli, že netrvajú na verejnom ústnom pojednávaní.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovateľka sa sťažnosťou domáhala vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením

najvyššieho súdu z 27. júla 2012, ktorým rozhodol, že účastníci nemajú právo na náhradu trov odvolacieho konania.

Podstata argumentácie sťažovateľky spočívala v namietaní arbitrárnosti skutkových a právnych záverov v napadnutom uznesení najvyššieho súdu.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v určených prípadoch na inom orgáne.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Tomuto základnému právu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy aj právu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zodpovedá uplatňovanie zásady prednosti ústavne konformného výkladu, ktorý

ústavný súd uplatňuje aj v konaniach o návrhoch fyzických osôb alebo právnických osôb, pričom zdôrazňuje, že z tejto zásady vyplýva tiež požiadavka, aby v prípadoch, ak pri uplatnení štandardných metód výkladu prichádzajú do úvahy rôzne výklady súvisiacich právnych noriem, bol uprednostnený ten, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv fyzických osôb alebo právnických osôb. Všetky orgány verejnej moci sú povinné v pochybnostiach vykladať právne normy v prospech realizácie ústavou (a tiež medzinárodnými zmluvami) garantovaných základných práv a slobôd (II. ÚS 148/06, IV. ÚS 96/07). Ústavný súd v tejto súvislosti dodáva, že ústavne konformný výklad je príslušný orgán verejnej moci povinný uplatňovať vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania a zároveň garantovať ich primeranú rovnováhu tak, aby bolo rozhodnutie v predmetnej veci akceptovateľné z hľadiska požiadaviek vyplývajúcich jednak z ústavy, ako aj z medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorým je Slovenská republika viazaná.

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom.

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Z konštantnej rozhodovacej činnosti ústavného súdu vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmavať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje

na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách.

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaniach, ktoré im predchádzali, alebo samotných rozhodnutiach došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmania vtedy, ak by vyvozené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 13/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Súčasťou procesných záruk spravodlivého rozhodnutia, resp. minimálnych garancií procesnej povahy je taktiež právo na odôvodnenie súdneho rozhodnutia.

Podľa § 157 ods. 2 OSP súd v odôvodnení rozsudku uvedie, čoho sa navrhovateľ (žalobca) domáhal a z akých dôvodov, ako sa vo veci vyjadril odporca (žalovaný), prípadne iný účastník konania, stručne, jasne a výstižne vysvetlí, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal ďalšie dôkazy a ako vec právne posúdil. Súd dbá na to, aby odôvodnenie rozsudku bolo presvedčivé a ústavne akceptovateľné.

V súlade s uvedeným ustanovením Občianskeho súdneho poriadku je teda povinnosťou všeobecného súdu uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia.

Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodit' z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci.

Rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. septembra 1997).

V prípadoch, keď sťažovatelia namietajú porušenie svojich ústavou garantovaných práv rozhodnutím všeobecného súdu týkajúcim sa náhrady trov konania, je ústavný súd vo svojej doterajšej judikatúre zdržanlivý, keďže problematika trov konania má vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickú povahu, a preto sa k zrušeniu napadnutého výroku o trovách konania uchýľuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že v posudzovanej veci došlo k extrémnemu zásahu do základného práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces), alebo ak zistí, že zároveň došlo k neprípustnému zásahu aj do iného základného práva (porovnaj m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

Vo veci sťažovateľky podľa názoru ústavného súdu ide o takýto výnimočný prípad, keď namietané pochybenie všeobecného súdu dosahuje takú intenzitu, že napadnuté uznesenie najvyššieho súdu je z ústavného hľadiska neakceptovateľné.

Najvyšší súd v posudzovanom prípade rozhodoval ako odvolací súd v konaní o opravnom prostriedku sťažovateľky proti rozhodnutiu správneho orgánu – Sociálnej poisťovne podľa piatej časti tretej hlavy Občianskeho súdneho poriadku. V prvom stupni krajský súd rozsudkom zrušil rozhodnutie Sociálnej poisťovne a vec jej vrátil na ďalšie konanie. Sociálna poisťovňa podala odvolanie proti rozsudku krajského súdu, ktoré následne vzala späť. Najvyšší súd v dôsledku späťvzatia odvolania Sociálnou poisťovňou zastavil odvolacie konanie a napadnutým uznesením nepriznal sťažovateľke náhradu trov odvolacieho konania. Najvyšší súd pri rozhodovaní o trovách odvolacieho konania preskúmal zavinenie Sociálnej poisťovne na zastavení odvolacieho konania v zmysle § 146 ods. 2 prvej vety OSP (tak ako mu to uložil ústavný súd vo svojom skoršom náleze)

a dospel k názoru, že Sociálnej poisťovni nie je možné pripisovať zavinenie na zastavení odvolacieho konania, keďže svoje odvolanie vzala späť potom, ako najvyšší súd v inom konaní v obdobnej veci vyslovil právny názor odlišný názoru, ktorým argumentovala Sociálna poisťovňa vo svojom odvolaní. Podľa najvyššieho súdu Sociálna poisťovňa *„odvolanie vzala späť v príčinnej súvislosti s vysloveným právnym názorom odvolacieho súdu, a preto nie je možné odporčkyni pripisovať zavinenie na zastavení konania, keď svoje odvolanie vzala späť...“*.

Z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku vyplýva, že správny súd rozhoduje o náhrade trov konania podľa vopred ustanovených zásad, ako aj podľa úkonov, ktoré boli v konaní vykonané účastníkmi a ich právnymi zástupcami, pričom výška náhrady trov konania sa určuje podľa osobitného predpisu.

Vo všeobecnosti platí, že náhradu trov konania ovláda zásada úspechu vo veci, ktorá je doplnená zásadou zavinenia. Zmyslom využitia zásady zavinenia je sankčná náhrada trov konania, ktoré by pri jeho riadnom priebehu nevznikli, uložená rozhodnutím súdu tomu, kto ich vznik zaviniel.

Podľa § 146 ods. 1 písm. c) OSP žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania podľa jeho výsledku, ak konanie bolo zastavené.

Podľa § 146 ods. 2 prvej vety OSP ak niektorý z účastníkov zaviniel, že konanie sa muselo zastaviť, je povinný uhradiť jeho trovy.

Podľa § 146 ods. 2 druhej vety OSP ak sa však pre správanie odporcu vzal späť návrh, ktorý bol podaný dôvodne, je povinný uhradiť trovy konania odporca.

V prípade zastavenia konania sa pri rozhodovaní o náhrade trov konania vo všeobecnosti postupuje podľa § 146 ods. 1 OSP, teda žiaden z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania. Z tohto ustanovenia však zákon pripúšťa aj dve výnimky, ktoré sa nachádzajú v ustanovení § 146 ods. 2 OSP. Súd pri rozhodovaní o trovách zastaveného konania musí najprv posúdiť, či nie sú splnené zákonné podmienky na použitie

§ 146 ods. 2 OSP, teda či nejde o niektorú zo spomínaných výnimiek, a len v prípade, že tomu tak nie je, rozhodne o trovách zastaveného konania podľa § 146 ods. 1 OSP.

Ustanovenie § 146 ods. 2 prvá veta OSP predpokladá zavinenie niektorého z účastníkov konania na zastavení konania, toto zavinenie môže byť na strane žalobcu aj žalovaného. Vždy bude zavinenie na strane žalobcu, a teda aj povinnosť uhradiť vzniknuté trovy konania, ak dôvodom na zastavenie konania bolo späťvzatie návrhu a súčasne nejde o situáciu, ktorú predpokladá § 146 ods. 2 druhá veta OSP, teda že späťvzatie návrhu, ktorý bol podaný dôvodne, by bolo spôsobené správaním odporcu. Ak by späťvzatie návrhu bolo spôsobené správaním odporcu, napríklad odporca by plnil navrhovateľovi po podaní žaloby, bol by povinný uhradiť trovy konania odporca podľa § 146 ods. 2 druhej vety.

V súlade s ustálenou judikatúrou všeobecných súdov sa uvedený spôsob aplikácie citovaných ustanovení § 146 ods. 1 a 2 OSP v plnej miere vzťahuje aj na rozhodovanie o trovách odvolacieho konania v prípade zastavenia odvolacieho konania pre späťvzatie odvolania.

Ústavný súd konštatuje, že vylúčenie zavinenia účastníka konania v príčinnej súvislosti s procesným úkonom, v dôsledku ktorého došlo k zastaveniu konania z iných dôvodov, ako sú predpokladané v § 146 ods. 2 druhej vety OSP, je v rozpore so všeobecne platnými aplikačnými pravidlami ustanovenia § 146 ods. 2 prvej vety OSP a ústavne neakceptovateľný.

V čl. 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje základné právo na súdnu a inú právnu ochranu. Aj úprava platenia a náhrady trov konania obsiahnutá najmä v Občianskom súdnom poriadku určuje, či sa právo na súdnu ochranu naplní reálnym obsahom (čl. 46 ods. 4 ústavy). Preto procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania, treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 a 4 ústavy). Pritom treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu, neutrpel oproti inému účastníkovi, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní, materiálnu ujmu v dôsledku platenia trov konania.

V posudzovanom prípade k späťvaztiu odvolania Sociálnou poisťovňou nedošlo z dôvodov predpokladaných v § 146 ods. 2 druhej vete OSP, teda z dôvodov, ktoré by spočívali v spávaní sťažovateľky ako druhej účastníčky konania, ale z dôvodu získania vedomostí odvolateľa o rozhodnutí najvyššieho súdu v inom konaní v obdobnom prípade. Preto ak najvyšší súd argumentujúc týmto dôvodom späťvzatia odvolateľom dospel k záveru o nedostatku jeho zavinenia na zastavení konania, jeho závery je nutné hodnotiť ako ústavne nekonformné a porušujúce označené základné a iné práva sťažovateľky.

Ústavný súd na základe uvedeného uzatvára, že uznesenie najvyššieho súdu z 27. júla 2012 o trovách odvolacieho konania je rozhodnutím, ktoré nie je z ústavného hľadiska akceptovateľné a udržateľné, a preto rozhodol, že namietaným uznesením bolo porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah (podobne § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie [podobne § 56 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde].

Ústavný súd vyslovil porušenie označených práv sťažovateľky, a preto napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V zmysle § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde najvyšší súd pri opätovnom rozhodovaní o trovách odvolacieho konania bude viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v II. časti tohto nálezu.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie (podobne § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľka žiadala priznať finančné zadosťučinenie v sume 1 000 € s poukazom na opakované ústavne nekonformné rozhodovanie najvyššieho súdu v rozpore so záväzným názorom ústavného súdu, ako aj na celkovú zdĺhavosť rozhodovania najvyššieho súdu.

Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia.

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Ústavný súd vzhľadom na okolnosti danej veci zakladajúce namietané porušenie základného a iného práva považoval za odôvodnené priznať sťažovateľke finančné zadosťučinenie v sume 500 €, ktoré je najvyšší súd povinný jej zaplatiť.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Sťažovateľka bola vo veci úspešná, a preto bolo potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania najvyšším súdom.

Ústavný súd priznal sťažovateľke trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúce z odmeny advokáta za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2012 (prevzatie a príprava zastupovania, sťažnosť). Vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta

(základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby vykonaný v roku 2012 1/6 z výpočtového základu, čo predstavuje za jeden úkon právnej služby odmenu v sume 127,16 € a 7,63 € režijný paušál, teda spolu za dva úkony 269,58 €.

Trovy konania je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. decembra 2012